

8660.

1374 oktober 7.

”Ragnholmsundh”.

Apostoliske notarien Olof Nilsson, kyrkoherde i Tillinge i Uppsala stift, utfärdar ett notarialinstrument på begäran av ärkebiskop Birger (Gregersson) i Uppsala, vari intygas att Henrik Djäken från Sund, sockenbo i Selånger och underlagman i Medelpad, Uppsala stift, i ärkebiskopens närvaro ungefär vid tiden för vesper den 7 oktober på ovanstående ort i Selångers socken framvisat en lagbok för Hälsingland, vilken godkänts av kung Magnus (Eriksson). Denna bok, till vilken alla invånare i Hälsingland tar sin tillflykt när någon tveksamhet uppstår eller då det vädjas från domarna, och efter vilken man rättar sig, brukar vara fastbunden med 4 1/4 alnar långa järnkedjor i kyrkan i Selånger, men på ärkebiskopens befallning hade boken med nämnda kedjor burits till ovanstående ort ”Ragnholmsundh”. I bokens rättegångsbalk, i början av den femtonde flocken, står ordagrant skrivet att gränsen mellan Sveriges och Norges konungars riken börjar i Uluträsk och går längs Ysma femton sjömil; där äger Sveriges konung landet västan och sunnan, och Norges konung äger landet östan och nordan. Den aktuella artikeln lästes upp i närvaro av följande vittnen, rådsherren Finvid Finvidsson, herr Olof i Skön, prost i Medelpad, kyrkoherdarna Everhard i Arnäs och Magnus i Tuna, båda i Medelpads prosteri, samt underlagmannen Henrik Djäken.

Eftersom Olof Nilsson varit förhindrad att själv skriva notarialinstrumentet har han låtit Anders Björnsson göra detta, varefter utfärdaren signerar med sitt sedvanliga märke.

Ovannämnda vittnen beseglar.

Orig. på perg. (28 x 24,5 cm, uppveck 3,9 cm; 27 rader), Sv. Riksarkivet (RPB nr 1109).

Tryckt: Dipl. Norv. III:1, nr 395; Jämtlands och Härjedalens diplomarium I, nr 108 (med översättning till modern svenska); Medelpads äldre urkunder, nr 25 A.

Översättning: (till modern norska) E. Bull, Jemtland og Norge (1927), s. 70 f.

Regest: Reg. Norv. VII, nr 440.

Den i brevet citerade texten i Hälsingelagen är uppenbart felaktig på grund av att kungarna eller väderstrecken blivit omkastade i det exemplar av Hälsingelagen som förvarades i Selånger. Om detta se Å. Holmbäck-E. Wessén, Svenska landskapslagar III (1940), s. 409.

Det huvudexemplar av Hälsingelagen som förvarades i Selångers kyrka skall ha försvunnit på 1760-talet. Härom se A. Hellbom, Medelpads gräns mot Jämtland från medeltid till nutid (1977), s. 10–12.

’Uluträsk’ avser sjön Ulen (Ulsjön) i Sörlri sogn (Lierne herred), Norge, nordväst om Hotagen i Jämtland. Redan tidigt misstolkades dock namnet som syftande på Uleträsk i Finland (se Nils Ahnlund i HT 1920, s. 212 och Å. Holmbäck-E. Wessén, a.a., s. 410 f.). Vad namnet ’Ysma’ här syftar på är oklart, men sannolikt avses den vattenled som utgörs av Hotagen och dess fortsättning. I Norge finns dock en älv med en äldre benämning Ysma, numera Imsa; området, beläget i Namdalen, kallades tidigare Ysmodal (se Å. Holmbäck-E. Wessén, *ibid.*). Jfr även C. J. Schlyter, *Saml. af Sweriges Gamla Lagar VI* (1844), s. XV–XVI, och A. Hellbom, a.a., s. 57, den senare med delvis annan förklaring.

Namnet Hälsingland betecknade under medeltiden, förutom det nuvarande landskapet Hälsingland, även Medelpad och Ångermanland, senare även Västerbotten; se Å. Holmbäck-E. Wessén, a.a., s. XLV–XLVI.

Om ärkebiskop Birger Gregerssons resa i de norrländska delarna av ärkestiftet 1374, se N. Ahnlund i HT 1920, s. 216 f, och DS nr 8638 ovan.

Om brevet se Å. Holmbäck i *Lychnos* 1938, s. 341 f. not 3, och Å. Holmbäck-E. Wessén, a.a., s. XLV med not 2.

Jfr DS nr 8665 och 8666.

Jn · nomine Domini amen. Anno a natiuitate Eiusdem M^o ccc^o lxx^o quarto · jndiccione tredecima · pontificatus sanctissimi jn Christo patris et domini · domini Gregorij diuina prouidencia pape vndecimi anno quarto. Nouerint vniuersi hoc presens publicum jnstrumentum visuri, lecturj seu auditurj · quod in presencia mei · notarij publici et testium jnfrascriptorum · venerabili in Christo patri et domino · domino Birgero permissione diuina archiepiscopo Vpsalensi · constituto · personaliter jn loco, qui dicitur Ragnholmsundh parrochie Silanger jn prepositura · Mædhalpadha · septima die mensis Octobris · hora vesperorum vel quasi · obtulit et presentauit · Henricus Dyækn / de Sunda, parrochianus ecclesie Silanger predictæ, vicelegifer in Mædhalpadha jn Hælsingia sue dyocesis · quendam librum legum terre Hælsingie · approbatum per dominum Magnum regem / ad quem · ab omnibus illius terre jncolis, quorum causa agitur · quando dubium super aliquo oritur · vel a iudicibus appellatur / generaliter · et solummodo refugitur / cui statur / ^aQui quidem^a liber

ligatus est catenis ferreis quatuor vlnas · cum quartario continentibus · et solet continue fixus et ligatus esse predictis catenis · jn ecclesia Silanger predicta / sed ad instancias · et mandatum ipsius domini archiepiscopi · jam ad locum supradictum · cum predictis catenis extitit deportatus / Jn quo quidem libro · videlicet prope eius finem, jn principio paragraphi vltimi · videlicet quintodecimi · jllius rubrice, que dicitur thingmalabalkir · scripta sunt hec vocabula de verbo ad verbum · eiusdem littere et manus sicut totus liber / ¹Swa skiptis landum twægga kununga · mællum · at Swerikis oc Norighis · byrias · j · Vlothræski oc ledhir vt · j · Ismæ xv vikna langæn · þa a Swerikis kunungir væstæn oc sunnæn · æn Norighis kunungir østæn oc nordhæn¹ / Viso siquidem et lecto huiusmodi articulo jn presencia quorum prius videlicet testium infrascriptorum / requisivit jdem dominus archiepiscopus me notarium · predictum · et petiuit a me super hoc publicum sibi fieri instrumentum, quod eidem concessi, prout potui et debebam. Acta sunt hec anno, indiccione, pontificatu, die, hora et loco quibus supra / presentibus nobili viro Finwido Finwidhson · consiliario regni Swecie · necnon honorabilibus viris / dominis / Olauo in Skøn preposito in Mædhalpadha · / Ewardo de Arnæs / Magno de Tunum / ecclesiarum curatis dicte prepositure ac Henrico Dyækn · vicelegifero memorato · / testibus ad premissa vocatis · specialiter et rogatis · / quorum sigilla peciit jdem dominus archiepiscopus hiis presentibus apponi in testimonium premissorum.

Notariens märke:

Ego vero Olauus Nicolai · presbiter et curatus ecclesie Tyllinge dyocesis Vpsalensis publicus auctoritate apostolica notarius predictis oblacioni et presentacioni · ac lecture dicti paragraphi · quem legi, vidi et perspexi non rasum, non abolitum nec cancellatum sed fuit eiusdem manus et littere · cuius totus liber · ne[c]non^b sigillorum petitioni et appositioni · ac omnibus aliis, dum sic agebantur, presencialiter interfui, de quibus notam recepi · Quam in hanc formam publicam redigi et scribi feci per manum Andree Beronis / me ex certa et rationabili causa protunc impedito · meoque signo solito signaui et me subscripsi requisitus et rogatus per memoratum dominum archiepiscopum jn fidem et testimonium premissorum.

På baksidan: Jnstrumentum super articulo quodam extracto de libro quodam legum Angermannie de distincione et incepzione regnorum Swecie et Noruegie
C iiij (Uppsala domkyrkas arkivsignum)

Sigill: nr 1 av rött vax, skadat i övre delen av höger sida (delad och överklaven sköld utan hjälm; se bättre bevarat ex. vid brev 1378 15/5, RPB nr 1339, jfr SMV I, s. 181, *Frössviksätten*): [...]vidi Finvids[...]; nr 2-5 bortfallna från de kvarsittande remsorna.

^{a-a} *Hopskrivet ms.* ^b *nenon ms.*

¹⁻¹ *Hälsingelagen, Rättegångsbalken (= tingmålalbalken) XV; se C. J. Schlyter, Saml. af Sweriges Gamla Lagar VI (1844), s. 93 och Å. Holmbäck-E. Wessén, Svenska landskapslagar III (1940), s. 398. Slutet av citatet lyder i Schlyters utgåva: þa a norikis konunger for væstan ok synnæn. æn swerikis konunger for østæn. ok norþæn. Jfr även DS nr 8665 med not 1-1.*